

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ของกองทัพไทย*

Development of an Internal Quality Assurance System for Higher Education Institutions of the Royal Thai Armed Forces

สุรัตน์ แสงสว่าง*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย และ ประเมินคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในฯ ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในฯ แหล่งข้อมูลประกอบด้วย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา แหล่งข้อมูลบุคคลเลือกอย่างเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บัญชาการสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 4 คน ผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม 1 คน ผู้แทนจาก สมศ. 1 คน กรรมการด้านการประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 22 คน บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยจำนวน 83 คน คณาจารย์และบุคลากรด้านการสนับสนุนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 32 คน ข้าราชการและพนักงานจากกระทรวงต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 51 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยในปีการศึกษา 2552 จำนวน 60 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเทคนิคเดลฟาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกประเด็นสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในฯ แหล่งข้อมูลเลือกอย่างเจาะจงประกอบด้วย ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 9 คน และผู้รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบบันทึกประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน ส่วนประกอบแรกได้แก่ กระบวนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ การวางแผน การนิเทศงาน การดำเนินการตามแผน การประเมินคุณภาพ การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์และการประเมินระบบ ส่วนประกอบที่ 2 ได้แก่ กลไกดำเนินงาน ประกอบด้วยคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในฯ 3 ระดับ คือ คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพภายใน ของเหล่าทัพ คณะกรรมการควบคุมคุณภาพภายใน ของสถาบัน และของหน่วยงานในสถาบัน และส่วนประกอบที่ 3 คือ มาตรฐานและเกณฑ์คุณภาพภายในฯ ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน 5 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมศ. จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับสกอ. จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับ ก.พ.ร. จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และผลการประเมินคุณภาพระบบประกันคุณภาพภายในฯ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยในการนำระบบประกันคุณภาพภายในฯ มาใช้ประโยชน์ระดับมาก ถึงมากที่สุด และเห็นว่าระบบประกันคุณภาพฯ สามารถทำให้นักเรียนทหาร เป็นทหารอาชีพ มากขึ้น

คำสำคัญ: ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษา กองทัพไทย

* งานวิจัยนี้เป็นวิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตศึกษาศาสตร์ สาขาการประเมินการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2552

* พันเอก ดร. ผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุง กรมยุทธศึกษาทหารบก

Abstract

The purposes of this research were to develop an internal quality assurance system for higher education institutions of the Royal Thai Armed Forces (RTAF); and assess the quality of the developed System. The research was carried out in two phases, namely, Phase 1: the development of an internal quality assurance system for higher education institutions of the RTAF; and Phase 2: the evaluation of the developed system. The data sources for Phase 1 were documents related to quality assurance at the higher education level and purposively selected concerned personnel, namely, 4 academic commanders of higher education institutions of the RTAF, a representative of the Minister of Defense, a representative of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization) –ONESQA, 22 RTAF internal quality assurance committee members, 83 RTAF officers assigned to take responsibility for the RTAF internal quality assurance work, 32 instructors and supporting staff of higher education institutions of the RTAF, 51 government officials and employees from the government and private sectors, 60 students studying in higher education institutions of the RTAF in the 2009 academic year, and 4 ex-perts in quality assurance outside the higher education institutions of the RTAF. The data was collected through participatory observation, interviews, focus group discussion, and Delphi technique. The data collecting instruments included an interview form, an observation form, the record forms for interview and focus group issues, and a questionnaire. Data was analyzed using the mean, standard deviation, median, inter-quartile range, and content analysis. The data sources for Phase 2 were 9 representatives of higher education institutions of the RTAF, and 17 staff members from higher education institutions of the RTAF who were responsible for internal quality assurance work. The data was collected through focus group discussion and responding to a questionnaire. The employed data collecting instruments were a record form for focus group discussion issues and a questionnaire. Data was analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that (1) the developed internal quality assurance system for higher education institutions of the RTAF comprised 3 key components; the first component was the 6 stages of quality assurance process comprising planning, supervision, plan implementation, evaluation of the quality, utilization of the evaluation results, and system evaluation; the second component was the system mechanism comprising 3 levels of the Internal Assurance Committee, namely, the Royal Thai Armed Forces, the Higher Education Institute, and the Institutional Sector levels; the third component was the standards and criteria for internal quality assurance evaluation comprising 8 standards, 5 components and 16 indicators, five of which corresponded to those of the ONESQA, 6 of which corresponded to those of the Office of the Higher Education Commission (OHEC), and 5 of which corresponded to those of the Office of the Public Sector Development Commission (OPDC); and (2) regarding the system assessment results, it was found that experts agreed with the adoption and utilization of the system at the high to highest levels, and they had the opinions that the developed system would enable cadets develop competencies for professional soldiers.

Keywords: Internal educational quality assurance system, higher education institution, Royal Thai Armed Forces

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางความหลากหลายของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา¹ สถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยก็เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ไปทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับสูงให้กับสังคมและประเทศ โดยที่วัตถุประสงค์สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยนั้น คือการผลิตกำลังพลให้มีความพร้อมในการป้องกัน และพัฒนาประเทศ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 ความแตกต่างของสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปอื่นๆ คือ นอกจากจะต้องให้การศึกษาด้านวิชาการในระดับอุดมศึกษาเช่น

เดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นแล้วยังต้องให้ความสำคัญกับวิชาทหาร ทั้งนี้สามารถนิยาม ความหมายได้อย่างชัดเจนตามพระบรมราชโองการแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าทรงพระราชทานแก่นักเรียนนายร้อย เมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2452 ความว่า

“การทหารนั้นที่จะสำเร็จไปได้ก็โดยที่มีผู้บังคับบัญชาควบคุมให้พอแก่การถึงแม้ว่าเราจะมีพลทหารมากมายสักเท่าใดก็ดีแต่ไม่มีผู้ที่จะควบคุมทหารเหล่านั้นเข้าสนามรบ ทหารเหล่านั้นก็ไม่สามารถจะได้ชัยชนะแก่ข้าศึกได้เลยย่อมต้องอาศัยนายทหารที่มีความรู้ มีสติปัญญาสามารถที่จะนำผู้ชัยชนะได้และควบคุมบังคับ

ปัญญาในเวลาปกติ ก็นายทหารนั้น จะได้มาจากไหนเล่าก็ต้องได้มาจากโรงเรียนนายร้อย คือจากพวกเจ้าน้อง เพราะฉะนั้นเจ้าทั้งหลายจึงอุตสาหพยายามในการเล่าเรียนวิชาของตนให้ดีเกิด เตรียมการที่จะทำหน้าที่ซึ่งสำคัญที่สุด ถ้าพูดในทางทำการให้แก่เจ้าแผ่นดินก็เป็นการฉลองพระเดชพระคุณดีที่สุดยิ่งกว่าอย่างอื่น คือหน้าที่ป้องกันความอริสภาพของบ้านเกิดเมืองนอนของเรา”

พระองค์ทรงกล่าวถึงหน้าที่ของผู้สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อย ว่าเป็นนายทหารที่ต้องนำทหารเข้าทำการรบให้ได้ชัยชนะ และเข้าศึกศัตรู เพื่อป้องกันอริสภาพของบ้านเมือง อันเป็นการตอบแทนพระคุณของแผ่นดินเกิด ซึ่งผู้จะเป็นนายทหารในฐานะที่ขึ้นบังคับหรือที่เรียกว่า นายทหารสัญญาบัตร จะสามารถทำหน้าที่เช่นนั้นได้ ต้องอาศัยทั้งความรู้ และสติปัญญา ที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วไปพึงฝึกฝนให้กับบัณฑิต และทั้งยังต้องมีคุณสมบัติอันเป็นอัตลักษณ์ของทหารอาชีพ ที่พึงประสงค์ของกองทัพไทยด้วย

การที่สถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยจะสามารถดำเนินการเพื่อผลิตนายทหารสัญญาบัตรที่มีคุณภาพได้ครบถ้วน ตามคุณลักษณะที่ต้องการ ทั้งที่เป็นบัณฑิตระดับอุดมศึกษา และนายทหารที่เป็นนายทหารอาชีพ ของกองทัพได้อย่างแท้จริง เป็นที่เชื่อใจของสังคม และเป็นที่ยอมรับสำหรับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ในประเทศ และนานาประเทศได้นั้น จำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพที่ครบถ้วน ทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระบบประกันคุณภาพภายใน ต้องทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ที่จะตัดสินคุณภาพของผลผลิตของการจัดการศึกษา และการดำเนินงานบริหารจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การประเมินคุณภาพ และการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลผลิตตามมาตรฐานที่กำหนด และในขณะเดียวกัน ระบบการประกันคุณภาพภายในที่พัฒนาขึ้นใช้นั้น ต้องเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ในการกำหนดมาตรฐานของบัณฑิตเฉพาะทาง ในส่วนที่ต่างจากบัณฑิตทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอัตลักษณ์ของทหารอาชีพ⁶ (Image of the professional soldier) ซึ่งบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันจะต้องปฏิบัติงาน อัตลักษณ์ที่ต้องการพิเศษนี้ หน่วยงานทั่วไป หรือแม้แต่หน่วยงานที่มีหน้าที่ประกันคุณภาพภายนอกเช่น สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือผู้วิจัยที่มีได้เป็นผู้ผ่านการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทยอาจเข้าใจได้ไม่ลึกซึ้ง จนถึงกับสามารถกำหนดมาตรฐานเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ที่ต้องการของทหารได้อย่างสมบูรณ์และครอบคลุมเท่ากับบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา และผู้ที่ปฏิบัติงานในฐานะทหารอาชีพ

จากการศึกษาระบบประกันคุณภาพภายในตามคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันการศึกษาของกองทัพไทย พ.ศ. 2550⁷ และคู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาครั้งที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสถาบัน อุดมศึกษาของกองทัพไทย ยังอิงมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้การจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเน้นการรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกเป็นหลัก ยังไม่มีการพัฒนามาตรฐานในส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่แสดงถึงระบบการเรียนการสอนและผลที่ต้องการในด้านอัตลักษณ์ และความเป็นทหารอาชีพของบัณฑิต รวมทั้งยังขาดการนำเสนอเหตุผลจากการประเมินภายในมาใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษา

หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพของกองทัพไทย พบว่ามีการวิจัย 3 เรื่องในช่วงดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่า กองทัพไทยยังไม่มีระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานที่เป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตทหารที่ควรจะเป็นอย่างชัดเจน งานวิจัยดังกล่าวได้เสนอแนะไว้สอดคล้องกันว่า กองทัพควรมีการพัฒนาประกันคุณภาพภายในของกองทัพ รวมทั้งได้มีการศึกษาและเสนอระบบประกันคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกองทัพไว้ด้วย งานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่งานวิจัยเรื่องการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ⁸ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเฉพาะทางกองทัพเรือ⁹ และการพัฒนานาฏนภาพของกองทัพอากาศไทย¹⁰ งานวิจัยทั้งสามเรื่องนี้ศึกษาในช่วงการประกันคุณภาพรอบแรก ซึ่งเป็นช่วงเตรียมรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายนอกในรอบสอง ยังไม่ปรากฏว่า กองทัพได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา¹¹ แต่กองทัพไทยโดย กรมยุทธศึกษาทหารได้ใช้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ที่ใช้สำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยรวม เป็นแนวทางจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันการศึกษาของกองทัพไทย พ.ศ. 2550 เพื่อรองรับการประเมินในรอบที่ 2 จึงสรุปได้ว่า แม้การประเมินรอบที่สอง กองทัพไทยยังคงใช้มาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นจุดเน้น นำการประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยยังไม่มีการพัฒนาในด้านอัตลักษณ์ที่ต้องการของทหารอาชีพสำหรับบัณฑิตที่ต้องการสร้าง

- มาตรฐานความซื่อสัตย์สุจริต
- (3) มาตรฐานนักเรียนนายร้อยใหม่
- มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่
- มาตรฐานความซื่อสัตย์สุจริต
- (4) มาตรฐานนักเรียนอาวุโส
- มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่
- มาตรฐานความซื่อสัตย์สุจริต
- (5) มาตรฐานนักเรียนฝึกบังคับบัญชา
- มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่
- มาตรฐานความซื่อสัตย์สุจริต

(6) มาตรฐานการฝึก

(7) มาตรฐานด้านกีฬา

(8) มาตรฐานนายทหารใหม่

มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่

มาตรฐานความซื่อสัตย์สุจริต

3.2 เกณฑ์ พิจารณาจากพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของ

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

(2) การปฏิบัติตน การปฏิบัติหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดี และ

(3) กำหนดโดยมติคณะกรรมการสภาการศึกษาวิชาการเหล่าทัพ

3.3 องค์ประกอบการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ คือ

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านวิชาการ วิชาการ การวิจัย และบริการ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 กำหนด ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์แผนการศึกษา การสนับสนุน (สกอ.)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ร้อยละการบรรลุเป้าหมายตามตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานที่กำหนด (กพร.)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 สนับสนุนให้บุคลากรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการฝึก ศึกษา การสนับสนุน พัฒนาดตนเองและสถาบัน (สมศ.)

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และแบบธรรมเนียมทหาร

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีระบบกลไกในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมไทย(สมศ)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ปลูกฝัง อุดมการณ์ทหารอาชีพ อย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอนการศึกษา (สกอ)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประสิทธิภาพผลในการพัฒนาเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางทหาร (กพร)

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ การงบประมาณและการพัฒนาองค์กร

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภายใน (กพร)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งด้านการฝึก ศึกษา กีฬา ประวัติศาสตร์และการฝึกปฏิบัติในสนาม เพื่อพัฒนาสถาบันไปสู่องค์การเรียนรู้ (สกอ. สมศ)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีระบบประกันความก้าวหน้าและการพัฒนานุคลากรในสถาบัน (สกอ)

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ความสามารถในการบริหารงบประมาณ (สกอ)

องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีระบบ กลไกการประกันคุณภาพนักเรียนใหม่ (สกอ)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีระบบ กลไกการประกันคุณภาพนักเรียนอาวุโส (สมศ)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีระบบ กลไกการประกันคุณภาพนักเรียนฝึกบังคับบัญชา (กพร)

องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน และคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดสภาพแวดล้อม การบริการแก่บุคลากรทุกระดับในสถาบัน (สมศ)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมโครงการที่ครบถ้วนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะของบัณฑิตผู้เป็นทหารอาชีพที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของคนดี (สกอ)

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การฝึกปฏิบัติจริงในการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และ การบริหารอำนาจ(กพร)

3.4 ระบบย่อย ภายในระบบประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย ประกอบด้วย

(1) ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา

(2) ระบบรับนักเรียนขึ้นเหล่า

(3) ระบบนักเรียนใหม่ การฝึกและกีฬา

(4) ระบบนักเรียนอาวุโสการฝึกและกีฬา

(5) ระบบนักเรียนฝึกบังคับบัญชา การฝึกและกีฬา

(6) ระบบควบคุมคุณภาพนายทหารใหม่

การอภิปรายผล

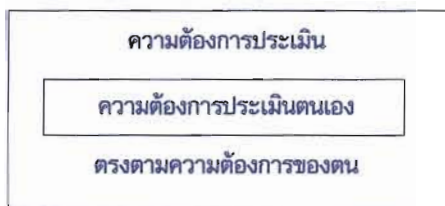
ข้อค้นพบจากการวิจัย ได้ยืนยันสาเหตุแห่งปัญหาเป็นที่มาของการวิจัยครั้งนี้ หลายประเด็น ประเด็นที่น่าสนใจคือ ประเด็นที่มีการประกันคุณภาพภายใน เพื่อรองรับการประเมินภายนอกให้ตรงตามตัวบ่งชี้ของ สมศ. และที่น่าสนใจยิ่งคือ ข้อค้นพบนี้ แสดงถึงความไม่เข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพของผู้เกี่ยวข้องเพราะ

กันเพื่อรองรับการประเมินภายนอกให้ได้คะแนนดีเป็นที่พอใจของสังคมกับบัญชา หาใช่การยืนยันอัตลักษณ์ทหารอาชีพไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจกันทุกระดับ ข้อค้นพบเหล่านี้เกิดจากระบบการทำงานของกองทัพและของสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาของกองทัพเอง

ในระดับกองทัพ ขั้นตอนดำเนินงาน ที่ต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการทุกระดับ ทุกปี แสดงว่าไม่เข้าใจเรื่องของการประกันคุณภาพภายใน ที่มีหลักการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของการศึกษา ซึ่งควรที่จะมีระบบและกลไกในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อเน้นในเรื่องของความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ทั้งในด้านความเข้าใจและพัฒนาการที่ควรที่จะเกิดขึ้นภายในสถาบันการศึกษาของกองทัพ ดังนั้น หน่วยงานในระดับกองทัพควรได้รับความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง และควรได้กำหนดระบบและกลไกที่ไม่ปรับเปลี่ยนทุกปี แต่มีหน่วยงานและบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และมีการศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในวงจรของการประกันคุณภาพ และเป็นหน่วยหรือกลุ่มบุคคลที่ช่วยให้มีการดำเนินงานในเรื่องการประกันคุณภาพภายในให้ครบวงจรเช่นกัน การขาดความรู้ในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทำให้หน่วยเหนือที่ควรจะมีหน้าที่ควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการ กลับเป็นหน่วยที่ไม่สามารถทำการควบคุม กำกับ ติดตามและด้วยความที่ไม่เข้าใจ อาจมีการปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ในเรื่องนี้

จากการศึกษาในแนวลึกในแต่ละสถาบันการศึกษา ได้ภาพของความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันที่แตกต่างกัน สถาบันที่มีผู้มีความเข้าใจอย่างแท้จริงอยู่บ้างก็ได้พยายามที่จะมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ โดยที่ตระหนักว่าสิ่งใดเป็นแก่น สิ่งใดเป็นกระพี้

แผนภาพที่ ๑ แสดงความเข้าใจและความต้องการในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน

สิ่งที่กองทัพต้องตระหนักคือ บุคลากรทุกคน ทุกระดับในกองทัพ ล้วนถือเป็น คนใน เป็นแก่น ของการประกันคุณภาพภายในทั้งสิ้น ถ้ายังปฏิบัติเฉกเช่นกระพี้คือขาดสำนึกในการต้องการพัฒนาตนเพื่อให้ได้ คุณภาพที่ต้องการภาพลักษณ์ของบัณฑิตที่ต้องการ ยากที่จะเกิดขึ้นจริงได้

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้เกี่ยวข้องในระดับกองทัพ ที่อยู่ภายนอกสถาบันการศึกษา ต้องมีความตระหนัก และเข้าใจในธรรมชาติและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในสถาบันการศึกษาอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถทำหน้าที่ที่ควรทำในระดับที่ตนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันการศึกษาในสังกัดได้ตรงความต้องการ

ภายในสถาบันการศึกษาแต่ละเหล่าทัพนั้น จัดได้ว่า มีผู้ตระหนักในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการประกันคุณภาพภายในอยู่บ้าง จะเห็นได้จากความพยายามที่จะพัฒนามาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสถาบัน และบัณฑิตเฉพาะทางทุกสถาบัน มีหลักฐานจากการอภิปรายในกลุ่ม มีรายงานการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเช่นกัน คือ การเคลื่อนไหวที่ยังไม่รวดเร็วพอที่จะทำให้ สมค. ซึ่งมีประสบการณ์จากการประเมินในรอบที่ 1 และ 2 ได้แนวทางจากภายในสถาบัน ที่จะปรับส่วนหนึ่งของมาตรฐานและตัวบ่งชี้ให้ชัดเจนพอที่จะประเมินสถาบันอุดมศึกษาในกองทัพ ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทางได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้น แนวคิดและหลักฐานที่มีอยู่ ทั้งที่ได้จากเอกสาร และการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ ยังให้ภาพที่แสดงถึงความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน ยังเป็นเรื่องของความห่วงใยในผลการประเมิน เนื่องจากประเมินคุณภาพของบัณฑิตเฉพาะทางได้ไม่ตรงตามความเป็นจริง เนื่องจากใช้ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อสถาบันและบัณฑิตอุดมศึกษาทั่วไป ดังนั้น ยังควรที่จะมีการสร้างความตระหนักในบุคลากรในสถาบันเอง ถึงหลักการประกันคุณภาพภายใน ว่ามิใช่อยู่ที่การพัฒนามาตรฐานและเกณฑ์ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นกระพี้เช่นกัน แต่ต้องให้ความสำคัญ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในวงจรของคุณภาพตามหลักการของการประกันคุณภาพภายใน ไม่ว่าจะเป็นวงจรของเดิมมี วงจรเชิงระบบ ที่สำคัญคือการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของการประเมินอย่างถูกต้องตามหลักการของการประเมินความก้าวหน้า ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่จะเข้าใจได้ง่ายๆ โดยปราศจากการศึกษาถึงทฤษฎีเบื้องต้น

การจัดการเรียนการสอนเป็นอีกเรื่องที่ต้องให้ความสนใจใส่ในหลักการประกันคุณภาพภายใน เนื่องจากจะเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการสะท้อนสาเหตุ หรือที่มาของสภาพที่แท้จริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบัน ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของ ปัจจัยบ่อนการดำเนินงานและผลลัพธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลลัพธ์ที่ต้องออกไปปฏิบัติงานให้กับกองทัพ จุดอ่อนประการหนึ่งของการที่กองทัพมีสถาบันการศึกษาที่ผลิตทหารให้กับตนเอง ท่ามกลางจุดแข็งที่เป็นสถาบันที่บริหารจัดการโดยกองทัพ ซึ่งน่าจะเป็นผู้ที่เข้าใจความต้องการและสามารถดำเนินงานผลิตได้ตรงกว่าที่จะให้ผู้อื่นผลิตให้ คือความลำเอียงที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากขาดการแข่งขัน ขาดการเปรียบเทียบ สถาบันผลิตให้อย่างไร ก็รับตามนั้น ไม่เหมือนกับ

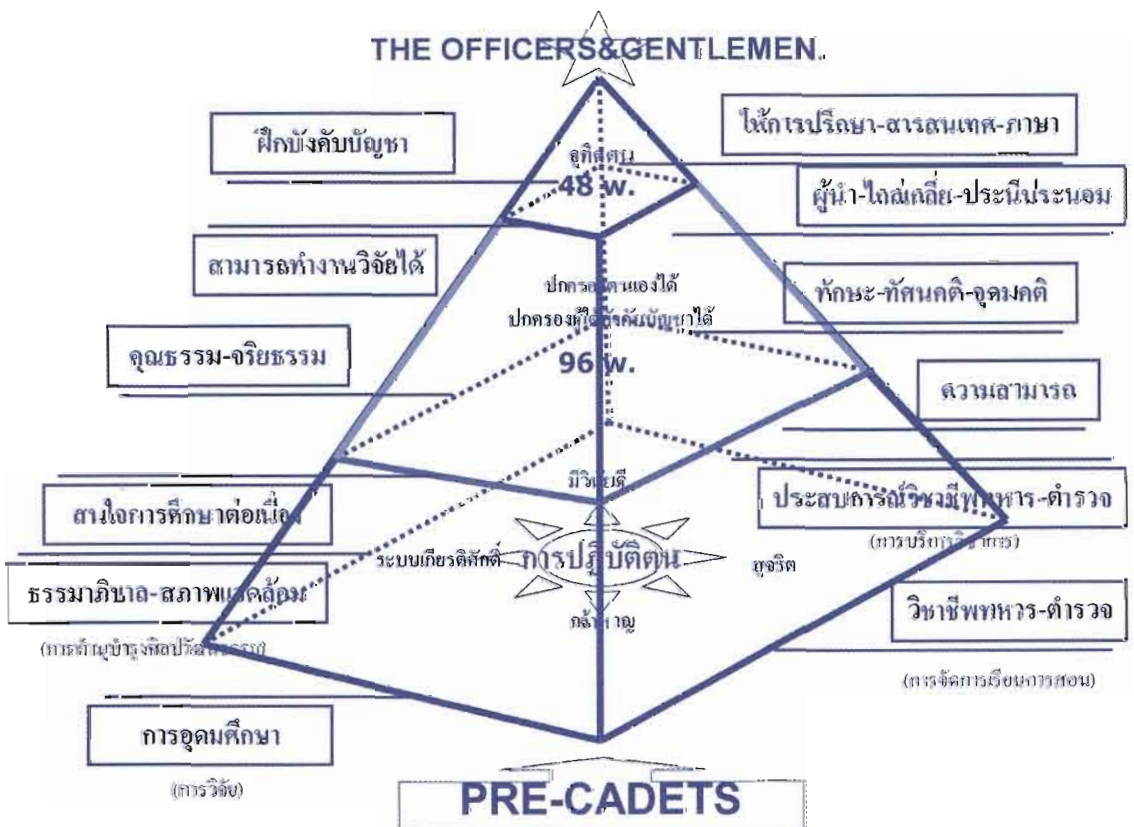
วิชาชีพอื่น ที่ผู้ใช้มีทางเลือกมากกว่า เนื่องจากสามารถเลือกใช้ตามที่ตนต้องการ ด้วยมีผู้ผลิตที่หลากหลาย ดังนั้น การประเมินตนเองบ่อยๆ ด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ เชื่อถือได้ และน่าวงจรการบริหารจัดการที่กำหนดไว้ มาใช้ให้ครบตามวัฏจักรอย่างแท้จริง เท่านั้นที่จะทำให้ลดจุดอ่อนในเรื่องนี้ได้

สิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของกองทัพ อาจยังต้องการมากขึ้น คือ กระบวนการศึกษาถึงความต้องการจำเป็นที่ถูกต้องตามหลักการ¹⁵ คือ สิ่งสำคัญประการแรกคือ ต้องกำหนดสภาพที่เป็นที่ต้องการของประเทศและกองทัพให้ชัดเจนและวิเคราะห์ความแตกต่างในสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรเป็นหรือที่ต้องการ ให้ให้ได้ให้ได้ความต้องการจำเป็น (Need) อย่างแท้จริง เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการ และกำหนดกระบวนการดำเนินงาน รวมทั้งปัจจัยเบื้องต้นที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาควรทำเป็นชุดการวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน ให้ได้ภาพทั้งระบบ อาจใช้งานวิจัยที่มีอยู่เป็นฐาน ขณะนี้ต้องยอมรับว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในมีอยู่น้อย ยังมีสภาพที่ไม่ต่อเนื่องครบวงจรของการประกันคุณภาพภายใน สถาบันและกองทัพอาจมีนโยบายในการให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยที่ครบวงจร อาจในรูปของทุนจากกองทัพ จากสถาบัน หรือนำเสนอความต้องการต่อองค์กรที่รับผิดชอบต่อการวิจัย และการให้ทุนวิจัยระดับประเทศ

ระบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้ เป็นกระบวนการและแนวคิดหลักๆ ออกแบบเพื่อที่จะลดช่องว่างที่ได้พบจากการศึกษา และข้อค้นพบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่เน้นเป็นพิเศษคือ การให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่ในกองทัพ และในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกองทัพทุกระดับ รวมถึงนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพด้วย ค้นพบสิ่งที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอัตลักษณ์สถาบันกองทัพไทย ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกไม่สามารถจะสร้างสรรค์ศักยภาพเช่นนี้ของสถาบันได้ ระบบนี้จะช่วยให้เกิดการฝึกฝนที่สอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการของบัณฑิตทหารที่ต้องการจะพัฒนาขึ้น และมีความสอดคล้องกับบัณฑิตระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1. ด้านวิชาชีพ ทหาร ตำรวจ เป็นผู้มีความรู้ 16 เป็นผู้ที่ประชาชนศรัทธา มั่นใจในการรักษาความมั่นคงของชาติได้แท้จริง มีความสง่างาม สมเป็นชายชาติทหารมี อัตลักษณ์สถาบันกองทัพไทย และอุดมการณ์ทหารอาชีพ

2. ด้านวิชาการ เป็นผู้มีความสามารถด้านวิชาการที่เหมาะสม ต่อวิชาชีพทหารและสามารถศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแนวทางศึกษาต่อในระดับสูงเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถเปลี่ยนแนวทางรับราชการได้

แผนภาพที่ 2 แสดงระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อบรรลุภารกิจหลักสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพไทย

ระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็น “เครื่องมือ” อันสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศ นำไปใช้ในการจัดการฝึก ศึกษา ผลิตบุคลากรหลักให้มี อัตลักษณ์สถาบันกองทัพอากาศ เป็นบัณฑิต เป็นทหารอาชีพ ได้มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (National quality frame-work) เป็นกำลังสำคัญขององค์การกองทัพอากาศในการดำรงบ้านเมืองให้มีความเจริญมั่นคง เป็นปกติสุข

สมเด็จพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานเมื่อ 5 ธันวาคม 52 ว่า “ความสุขความสวัสดิของข้าพเจ้า จะเกิดได้ก็ด้วยบ้านเมืองของเรามีความเจริญมั่นคงเป็นปกติสุข ความเจริญมั่นคงจะสำเร็จผลเป็นจริงได้ก็ด้วยทุกคน ทุกฝ่ายในชาติมุ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เต็มกำลังด้วยสติ รู้ตัวด้วยปัญญา รู้คิด และด้วยความสุจริตจริงใจ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่น”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันในกองทัพอากาศและของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากพื้นฐานการ กิจา การฝึกและอุดมการณ์มีความมุ่งหมายตรงกันคือ ผลิตคนเพื่อความสุข ของประชาชน ความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามารถดำเนินการได้โดยกำหนดมาตรฐานด้านความมั่นคง ให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศ เป็นกลไกหลักในการประกันการผลิต บุคลากรด้านความมั่นคง จากโรงเรียนนายร้อย โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจให้เป็นไปตาม ระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศ โดยการลงนามของรองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคง

2. กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นำระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบัน

อุดมศึกษาของกองทัพอากาศ เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับโรงเรียนนายร้อย โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

3. โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พัฒนาตัวบ่งชี้ ให้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศที่พัฒนาขึ้น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของสถาบันในการกำหนดตัวบ่งชี้ด้านวิชาการ

4. ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

5. บุคลากรของสถาบัน ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้าใจตรงกันว่า การประกันคุณภาพมิใช่เป็นการจับผิด มิใช่เป็นการประเมินเพื่อผลประโยชน์ต่อผู้ใดผู้หนึ่ง แต่การประกันคุณภาพเป็นสามัญสำนึกของการต้องการให้หน่วยงาน สถาบันของตนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นหัวใจของ การประกันคุณภาพ

6. การประกันคุณภาพภายใน เป็นความรับผิดชอบของทุกคน ทุกเวลาสามารถประเมินผลได้ทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติงานสามารถแสดงจุดเด่น จุดที่ต้องทำการแก้ไขได้ทันที

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ความต้องการจำเป็น และความเป็นไปได้ในการนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

2. การพัฒนาตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ที่เหมาะสม และรองรับทั้งระบบใหญ่และระบบย่อย ในระบบประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาของกองทัพอากาศ

3. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน และเก็บรวบรวมการดำเนินงานตามระบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกมีความเชื่อมโยงกันและไม่ต้องใช้เวลาซ้ำซ้อนในการเตรียมข้อมูลและรายงาน

เอกสารอ้างอิง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา. 2542 (19 สิงหาคม) เล่ม 116 ตอน 74 ก หน้า 7
2. สุรัต แสงสว่าง. ภาพลักษณ์ของอาหารอาชีพในกองทัพบกไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การทหาร ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2549.
3. บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของกองทัพ. กรุงเทพมหานคร: กรมยุทธศึกษาทหารกองบัญชาการทหารสูงสุด, 2550.
4. ประอร สุนทรวินาต. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
5. พงศ์เทพ จิระโร. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับการศึกษาเฉพาะทางกองทัพเรือ . วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษาภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
6. สุมิตร สุวรรณ. การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการฝึกศึกษากำลังพลระดับสัญญาบัตรเพื่อพัฒนานานาภาพกองทัพอากาศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการศึกษา ภาควิชาสารัตถศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
7. สมชาย มาลัยหอม. แนวคิดการประกันคุณภาพการผลิตนายทหารสัญญาบัตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2546
8. ชดาษา พนาเวศรี. ภาพลักษณ์ที่ควรจะเป็นของกองทัพบกในอนาคต ตามมุมมองของทหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การทหาร ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2549
9. Arti Kumar. Personal, Academic & Career Development in Higher Education Soaring to Success. New york, NY 10016: Routledge, 2007.
10. Darlene Russ-eft, Hallie preskill. Evaluation in organization. New York: Basic book, 2001.
11. Emil J. Posavac. Program Evaluation Method and case study. 5th New Jersey 07458: Prentice Hall, 1997.
12. Focus group discussion: http://en.wikipedia.org/wiki/Focus_group
13. Delphi technique: <http://202.143.130.99/files/delphi2.pdf> , http://en.wikipedia.org/wiki/Delphi_method
14. Content analysis: http://en.wikipedia.org/wiki/Content_analysis
15. Prof. Marvin Alkin: <http://gseis.ucla.edu/about/people/alkin>
16. David A. Sousa. The Leadership Brain. Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2003.